

Законодавно-правниот функционален појсшил низ примери од македонскиот јазик

ЛИДИЈА ТАНТУРОВСКА
(Скопје)

1. Фактот дека можеме да зборуваме за раслојување на јазикот не наведува на постоењето на функционалните стилови. Бр. Тошовиќ ги карактеризира функционалните стилови како системски реализации на јазикот на определени области на човековата дејност, условени од надворешнојазични фактори, но со сопствена внатрешнојазична реализација, со сопствени карактеристики и со покуса или со подолга традиција. Значи, стилотворните фактори, кои се делат на надворешнојазични и внатрешнојазични, овозможуваат постоење на пет функционални стилови во јазикот, на релација општество-човек-јазик. Функционалните стилови се снабдуваат од јазикот, односно ги земаат оние елементи што им одговараат. Главно, функционалните стилови ги имаат функциите на јазикот (за кои зборуваат Карл Билер и Роман Јакобсон). Меѓутоа, функциите на јазикот не можат да бидат основа за стилско раслојување на јазикот зашто една функција може да се јави во повеќе стилови, а во еден стил можат да се јават повеќе различни функции, како што вели руската специјалистка М. Н. Кожина.

При овој повод ќе се осврнеме на еден од потстиловите на административниот стил, поточно на законодавно-правниот потстил. Познато е дека административниот функционален стил го претставува јазикот што се употребува во рамките на дејноста на државните институции (внатре во државата и во однос со другите држави), потоа во рамките на

Се разбира дека секој од потстиловите покажува свои црти. Кај законодавно-правниот потстил доаѓа до израз авторитетот на власта. Државата е таа што со правни акти ги регулира односите меѓу државните органи и граѓаните. Преку правните акти граѓаните се обврзуваат на нешто, им се наредува нешто или пак им се забранува некаква дејност.

2. За да се добие поцелосна слика за јазичните карактеристики на законодавно-правниот потстил во македонскиот јазик е потребно да се проследат законски текстови од 1945 година па наваму. Главно се разгледувани тематски законски акти. Ако ги споредиме содржините на законите, ќе забележиме дека законите од едното општествено уредување се разликуваат од законите од другото општествено уредување најмногу во терминологијата, поради различната организација на одделни дејности. (На пример, термините: *сѝручна ѝодѓоѝовка*, *сѝручни звања*, *сѝручен сорабоѝник* итн. од постарите закони што се однесуваат на научноистражувачката дејност, во законот од 1996 година не постојат) или пак *научниѝе исѝиѝувања* од законот од 1967г. се заменети со (точно то или со погрешното пишување) *научно-исѝиражувачка/научно-исѝиражувачка дејносѝ* во останатите закони). Се определивме за ваков избор од причина што последователно можеме да го следиме развојот на јазичните карактеристики, од една страна, како и односот кон нормата, од друга страна. Во нашиов прилог ги зедовме предвид законските акти што се однесуваат на државните симболи на Република Македонија, на стандардизацијата на географските имиња на Република Македонија, на научноистражувачката работа во Република Македонија, како и на уставите на Република Македонија, како највисоки законски акти во една држава (околу педесетина).

Ако се направи преглед на јазикот во законските текстови, треба да се има предвид дека зборуваме за јазични карактеристики во законските текстови:

а) општи јазични карактеристики на законодавно-правниот потстил, кои се среќаваат и во другите потстилови од административниот функционален стил;

б) специфични јазични карактеристики на законодавно-правниот потстил, кои го одвојуваат законодавно-правниот потстил од другите потстилови од административниот функционален стил.

Се разбира дека границата меѓу општите и специфичните јазични карактеристики не може да биде остра. Се случува некои јазични карактеристики да се наоѓаат само во два од потстиловите.

Во нашата анализа најпрвин ќе ги издвоиме карактеристиките во јазикот на споменативе законски акти, т.е. оние што го определуваат законодавно-правниот потстил.

Веќе споменаваме дека *клишираноста*, употребата на затврдените форми и изрази, како и едноличноста на речениците се заеднички карактеристики не само на законодавно-правниот потстил, туку и воопшто за целиот административен стил.

Така, на самиот почеток или во првите редови од Службените весници на Република Македонија, во кои се законските акти што ги анализираме, обично среќаваме: *Врз основа на член* или *На основа на член ...* или пак *Врз основа член* или *... на основа член ...* итн.

Обично на почетокот е именуван вршителот на дејството што го донесува законскиот акт: *Народниџо собрание на Народна Република Македонија, на своето виџоро вонредно заседание одржано на 27 јули 1946 година го донесе следниџи ЗАКОН За грбџи на Народна Република Македонија*. Ретко законскиот текст од „Службениот весник“ почнува директно со именувањето на законскиот акт: *РЕШЕНИЕ НА УСТАВОТВОРНОТО СОБРАНИЕ НА НАРОДНА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА УСТАВОТ НА НАРОДНА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА; УКАЗ за свикнување на Народниџо собрание на Народна Република Македонија на Виџорџио вонредно заседание*. Најчести глаголи во воведниот дел од овие законски текстови се: *донесе/донесува, реши/решава, издава*.

Набројувањето е општа карактеристика на административниот стил, која ја среќаваме во анализираните текстови. Најчесто при набројувањето се среќаваат арапските броеви. На пример:

Грбџи на Република Македонија се уџиџребува:

1) *во сосџав на државниџи џечайџи ...*

2) *во сосџав на џечайџиџи ...*

3) *во службениџе наџиџиси...*

4) на објектине ...

5) во дружи случаи ... ;

Со иарична казна до 3. 000 динари или со казна завор до 2 месеци ќе се казни за прекршок лице кое:

1.зо навредува знамеио од член 1 на овој закон.

2.ке исиакне знамиња со различни димензии,

3.ке исиакне знаме на народност односно еиничка руиа или на социјалсиичка република без знамеио на СРМ и СФРЈ во случаии пре-
двидени во член 7.

Набројувањето, како појава, се среќава и без броеви, т.е. со цртички.
На пример:

Темелни вредности на усавниот поредок на Република Македони-
ја се:

- основниите слободи и права на човеки и граѓаниот признаи во
меѓународното право и утврдени со Уставој;

- слободното изразување на националната припадност;

- владеенеио на правото; ...

Набројувањето може да биде и во една реченица: Со савиуиот на
научната усанова поблиску се оределуваат задачиите и внатрешна
организација, сосавој, делокружот и одговорност на организите на
управувањеио, положбаи на работниите единици и праваи и
должностиие на работниите луѓе во управувањеио, праињаи за
кои непосредно одлучува работнаи заедница и начинот на одлучува-
њеио, начинот на утврдувањеио на програмнаи на научнаи рабо-
и, начелаи за формирањеио и распределбаи на средствата, од-
редби за научниите и за стручниите работници и нивниот избор одно-
сно преизбор и разрешување, работниите и други праиња од значење
на самоуправувањеио и работењеио на научнаи усанова.

Понекогаш се добиваат долги реченици во кои при набројувањето
тепло може да се следи информацијата што треба да биде искажана.
Обично вакви примери среќаваме во законите од претходното опште-
ствено уредување: Работнициите во основниите организации на
здружениот ируд и во работниите заедници иио вршай работа од
заеднички интерес за повеќе основни организации на здружениот
ируд, работниите луѓе иио вршай земјоделска, занаетчиска и друга
дејност со личен ируд со средста на ирудот над кои постои право

на сојсѝвеносѝ, како и работниѝте луѓе кои со личен доход самосѝјно во вид на занимање вршаѝ професионална дејносѝ заедно со работниѝциѝ со кои ѝо здружуваат својоѝ ѝруд и средсѝваѝа на ѝрудоѝ, орѓанизиранѝ во здруженија или во друѓи облици на здружување, работниѝте луѓе во работниѝте заедници на државниѝте орѓани, оѝиѝесѝвено-ѝолиѝичкиѝте орѓанизации и оѝиѝесѝвениѝте орѓанизации и друѓиѝте работни заедници иѝѝо не се орѓанизиранѝ како орѓанизации на здружениоѝ ѝруд, активниѝте воени лица и цивилниѝте лица на служба во вооружениѝте сили на СФРЈ; работниѝте луѓе и ѝраѓаниѝте во месниѝте заедници и работниѝциѝте во основниѝте орѓанизации на здружениоѝ ѝруд во обласѝа на научниѝте дејносѝи, заинтересираниѝте оѝиѝесѝвени орѓанизации и здруженија и друѓи заинтересирани орѓанизации и заедници основаат самоуправни инѝтересни заеници за научни дејносѝи заради задоволување на ѝоѝребѝиѝте и инѝтересѝиѝте во обласѝа на научниѝте дејносѝи и заради усоѓласување на ѝрудоѝ во оваа обласѝ со ѝиѝе ѝоѝребѝи и инѝтереси.

Броевите, воопшто, често се среќаваат во анализираните текстови, како упатување на некој член, на некој став, како временски рок, датум, парично средство во рамките на паричните казни и сл.:

Врз основа на член 75 сѝавовѝ 1 и 2 од Усѝавоѝ на... За ѝпрекриок од сѝав 1 на овој член ќе се казни со ѝарична казна од 20. 000 до 50. 000 денари и одѓворноѝѝо лице на орѓаноѝ ... Во рок од шестѝ месеци ...; „Службен весник на СРМ“ број 40/73...; Знамеѝѝо ... е со димензии 300 см x 150 см, а се исѝакнува на јарбол ... со висина од 700 см, ...; Собрањеѝѝо ѝѝо сочинуваат од 120 до 140 ѝраѝеници.

Повикувањето на членовѝ, на ставовѝ од истиот закон или упатувањето на други текстовѝ на различни закони е во прилог на економизирањето во јазичното изразување: ... во случаѝиѝте ѝредвидени во член 7. Во такви ситуации, често пати именките член, сѝав и сл. се пишуваат како неопределени именки, спротивно од нормата на македонскиот стандарден јазик: ... алинеја 4 на член 24 и член 28 - се бришаѝѝ. Ретко, овие именки се среќаваат со членска морфема: *Одредбиѝте од членовѝиѝте 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30 и 31 на овој закон ...* Има и примери во кои се среќаваат нечленувани и членувани именки во ист контекст или да се изразиме со терминот на правниците во ист член, поточно во иста алинеа: *Проѝив реѝиѝениѝѝо од член 21 сѝав 3 и членоѝѝ 22 сѝав 2 на овој за-*

кон... Иако станува збор за административен стил во кој прецизноста и економијата имаат важна улога, сметаме дека не е во духот на македонскиот јазик да не се членуваат ваквите именки.

Употребата на неопределени именки/именски групи е општа карактеристика на административниот стил како затврдени, клиширани изрази: *Годишни програми и акти за условие и критериумие за доделување средства за осигурување на Програмата за научноистражувачка дејност донесува Министерството за наука.*

Најчесто ваквите именки/именски групи се сретнуваат при набројувањето и во функција на директен објект:

Советот на јавната установа:

- донесува ситајут;
- донесува акти за внатрешна организација;
- донесува програми за работа и развој;
- донесува финансиски план;
- донесува годишна сметка;
- избира и разрешува директор;
- ...
- усвојува годишен извештај за работа и
- врши други работи кои се во функција на осигурување на дејноста.

Во ваквите клиширани изрази многу често наоѓа свое место употребата на аналитичниот, односно перифрастичниот прирок: *врши/изврши избор, именување, разрешување, контрола, грижа; дава мислење, предлози; донесува одлука, уредба, итн.* На пр.:

- донесува одлука за менување на границата на Републиката; ...
- врши избор и разрешување на судии;...
- дава амнестија ...

Степенот на обезличувањето на законодавно-правниот потстил се постигнува и со честата употреба на глаголи има/нема. Така, при набројувањето, а и воопшто, често пати се употребува глаголот има. На пример:

... ги исполнува и следниве услови: ...

- има докторати на науки;
- има програма во која е определено подрачје на научно истражување и

- има обезбедено средсѝва, ої̀рема и иї̀росї̀ор за вршење на научниї̀е исї̀ражувања.

Никој нема иї̀раво да иї̀ризнае окуї̀ација на Репї̀ублика Македонија или на неї̀зин дел.

Во прилог на клишираноста е и честата употреба на глаголската именка. Во текстовите и особено во насловите на законските акти се среќава: УКАЗ ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ЗНАМЕТО НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА; ОДЛУКА ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА УСТАВОТ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ИТН.

Ќе наведеме и примери со употреба на глаголската именка во текстовите. Се разбира, во зависност од периодот кога е пишуван законскиот акт, таква форма има глаголската именка: Сисї̀емойї̀ на научно-исї̀ражувачкаї̀а деї̀носї̀ ої̀фаќа научни исї̀ражувања, оѕї̀особување и усовршување на кадри ...

Едноличноста е појава карактеристична и за речениците.

Од глаголскиот систем се употребуваат глаголите со повратната заменска форма се во безлични и во пасивни конструкции. Воопшто, употребата на безлични глаголски форми и на пасивни конструкции е честа појава во законодавно-правниот потстил.

Закониї̀е се иї̀роѓласувааї̀ со указ; Преї̀седаї̀е лої̀ на Репї̀убликаї̀а се избира на ої̀иї̀и и неї̀осредни избори, со иї̀ајно ѓласање, за време од иї̀еї̀ ѓ години; Одлукаї̀а за менување на ѓ границаї̀а на Репї̀убликаї̀а е усвоена на референдум, доколку за неа ѓласало мнозинсї̀во од вкуї̀ниої̀ број избирачи.

Во следниот пример се покажува клишираноста, односно повторувањето на безличните глаголски форми во иницијална позиција:

Се ѓгараиї̀ира слободаї̀а на уверувањеї̀о, свесї̀а, мислаї̀а и јавної̀о изразување на мислаї̀а.

Се ѓгараиї̀ира слободаї̀а на ѓоворої̀, јавної̀ насї̀аї̀, јавної̀о информирање и слободної̀о основање на инсї̀иї̀уци за јавно информирање.

Се ѓгараиї̀ира иї̀равої̀о на одѓовор во средсї̀ваї̀а за јавно информирање.

Се ѓгараиї̀ира иї̀равої̀о на исї̀равка во средсї̀ваї̀а за јавно информирање.

Се гарантира право на заштита на изворот на информација во средствата за јавно информирање.

Иако ретко, во акт што треба да го потпише претседателот на Собранието или претседателот на Републиката, може да се сретне глаголот во лична глаголска форма. Така, во еден пример глаголот е во прво лице еднина: *Врз основа на член 152, став 5 од Уставот на Социјалистичка Република Македонија, издавам УКАЗ ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА УПОТРЕБА НА ЗНАМИЊАТА.* Во друг пример се јавува трето лице множина: *Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 и член 82 став 3 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат УКАЗ ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ЗНАМЕТО НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.*

Модалните глаголи со да-конструкциите имаат значајно место во обработуваните текстови, затоа што го изразуваат различниот степен на директивноста, основната препознатливост на законодавно-правниот потстил, а со тоа и на административниот функционален стил.

Од модалните глаголи го сретнавме глаголот *може*: *Секој граѓанин може да се повика на заштита на слободите и правите утврдени со Уставот пред судовите...; Границите на Македонија може да се менува само во согласност со Уставот, а врз принципот на доверливост и во согласност со описаните меѓународни норми; Меѓународните договори што се ратификувани во согласност со Уставот се дел од внатрешниот правен поредок и не можат да се менуваат со закон.*

Потоа сретнавме примери со модалниот глагол *треба*: *Кога знамето се вади од јарболот и се става на чување, треба да се свика уредно и на церемонијален начин.*

Највисокиот степен на модалност е изразен со модалниот глагол *мора*: *Во Република Македонија законите мораат да бидат во согласност со Уставот, а сите други прописи со Уставот и со закон; Претседателот на Републиката мора да биде државјанин на Република Македонија.*

Во некои членови, кога се дава забрана, се употребува модалниот глагол *сmee*, се разбира во одречна форма: *Малолетните лица не сме-*

*аӣ да бидаӣ вробо̄увани на рабо̄ӣни мес̄иа ш̄ио се ш̄ӣеӣни за нив-
но̄ио здравје и морало̄и.*

Во рамките на реченицата треба да се каже нешто и за удвојувањето на објектите (на директниот и на индиректниот) како препознатлива карактеристика на македонскиот стандарден јазик. Поради природата на текстовите, главно се среќава удвојувањето со кратките личнозаменски форми за трето лице во еднина и во множина, а најчесто се удвојува именка/именска група во фунцкија на директниот објект. Може да се забележи дека таму каде што се среќава, обично е според нормата на македонскиот јазик: *Со ӣарична казна од 20. 000 до 300. 000 денари ќе се казни за ӣрекришок ӣравно лице ако: 1) ги ӯио̄ӣребува г̄рбо̄ӣ и знаме̄ио на Ре̄ӣублика Македонија с̄ӣро̄ӣивно на одредбӣӣе о̄ член 3 на овој закон; 2) ги ӯио̄ӣребува г̄рбо̄ӣ и знаме̄ио на Ре̄ӣублика Македонија и ја изведува химна̄иа на Ре̄ӣублика Макеоднија во ӣоинаква форма и содржина о̄ онаа ӯӣврдена со овој закон ...; ги ӯио̄ӣребува г̄рбо̄ӣ и знаме̄ио на Ре̄ӣублика Македонија како знаци за о̄бележување на с̄ӣоки и услӯги ... 5) не ги ӯио̄ӣребува г̄рбо̄ӣ и знаме̄ио на Ре̄ӣбулика Македонија ... б) ја изведува химна̄иа с̄ӣро̄ӣивно о̄ одредбӣӣе о̄ овој закон ...*

Во рамките на редот на зборовите, може да се забележи честата иницијална позиција на објектот:

Ме̄ународнӣӣе до̄зовори во име̄ио на Ре̄ӣублика Македонија ги склучува ӣреиседаӣелоӣ на Ре̄ӣублика Македонија.

Регуларно удвојување има и со релативната замена *ш̄ио*: *Се ӣро̄ла-сува Законо̄ӣ за ӯио̄ӣреба на знамӣа̄иа, ш̄ио Собрание̄ио на Соци-јалс̄ӣичка Ре̄ӣублика Македонија го донесе на се̄ницӣа̄ на Ре̄ӣу-бличкио̄ӣ собор ...*

Удвојувањето на индиректниот објект, главно, е со личнозаменските форми во трето лице еднина и множина: *Ре̄ӣублика̄иа му обезбедува ӣосебна г̄рижа и заш̄ӣӣиа на семе̄јс̄иво̄ио.* Како во примерите со директен објект, така и во овие примери може да се забележи иницијалната позиција на објектот: *На универзӣӣеӣо̄ӣ му се г̄аран̄ӣира авио-номија.*

Кога станува збор за употребата на видовите реченици, може да се забележи дека ги сретнавме условните, временските, релативните и декларативните.

Сврзникот ако и условните реченици се чести во законодавно-правниот потстил: *Собранието се распушта ако за поа се изјасни мнозинството од вкупниот број пратеници; Ако на Владата ѝ е изгласана недоверба, Владата е должна да поднесе оставка.*

Нивната честота е во примери во кои се набројува:

Судијата се разрешува:

- ако поа сам го побара;
- ако трајно ја зауби способноста за вршење на судската функција, што го утврдува Републичкиот судски совет;
- ако ги исполнува условите за старосна пензија,
- ако е осуден за кривично дело на безусловна казна затвор од најмалку шест месеци;...

Во прилог на клиширноста е и фактот што се случува и повеќе условни реченици да се наоѓаат во еден член, понекогаш една по друга. На пример:

Ако знамето на Република Македонија се истакнува заедно со две други знамиња, знамето на Република Македонија се наоѓа во средина.

Ако знамето на Република Македонија се истакнува покрај друго знаме, поа секогаш се наоѓа на левата страна, гледано однапред...

Ако знамето на Република Македонија се истакнува заедно со повеќе знамиња на друг и држави, знамињата на другите држави ќе бидат истакнати по абecedен ред...

Ако знамето на Република Македонија се истакнува со знамето на единиците на локалната самоуправа и други знамиња, знамето на Република Македонија се истакнува на прво место од левата страна оддалечено два метри, а повисоко за еден метар и со поголема димензија од знамињата на единиците на локалната самоуправа и од другите знамиња.

Честа појава се временските реченици: *Воена состојба настапува кога претседателот непосредна воена опасност од напад врз Републиката или кога Републиката е нападната или ѝ е објавена војна.*

Вакви реченици можат да се сретнат една по друга во еден член:

Кога знамето на Република Македонија се истакнува на јарбол се истакнува меѓу изгрејсонце и зајдисонце, ...

Кога знамето е спуштено ниеден негов дел не смее да го доира до дој или било кој друг предмет.

Кога знамејто се вади од јарболој и се сѝава на чување, ѝ треба да се свѝќка уредно и на церемонијален начин.

Во голем број од примерите паѓа в очи редот на зборовите во рамките на зависната условна и на зависната временска дел-реченица, што е спротивен на нормата, ако е познато дека врската меѓу сврзникот и глаголот во лична форма е сосема тесна (Л. Минова-Ѓуркова 1994: 266).

За овој функционален стил не се невообичаени исказни реченици (една по друга), коишто почнуваат со иста форма на подметот. Со ваквото повторување се добива клишираноста кон која тежнее административниот функционален стил во кој спаѓа и законодавно-правниот потстил. Во друг функционален стил, ако се јави слична ситуација, именката / именската група би била заменета со соодветна заменска или друга форма. Се разбира, дека и редот на зборовите би бил поинаков.

Химнајта на Република Македонија се изведува со: свирење, ѝеење, или со свирење и со ѝеење.

Химнајта секогаш ѝ треба да се свира досѝоинсѝвено.

Химнајта не се кориси како дел од друѓ вид музика.

Химнајта на Република Македонија може да се свира на ѝочейќокој

...

Од граматичките времиња најчесто се употребува сегашното и идното време:

За сѝроведување на Усѝавојќ ќе се донесе усѝавен закон; Републикајта нема да се меша во суверенијте ѝрава на друѓ и држави и во нивнијте внашрешни работи.

Идното време се среќава често во "Казнените одредби" од законите: *Со ѝарична казна до 3.000 динари или со казна зајвор до 2 месеци ќе се казни за ѝрекришок лице кое: 1. го исѝакне знамејто од член 1 на овој закон, 2. ќе исѝакне знамиња со различни димензии, 3. ќе исѝакне знаме на народносѝ односно еѝничка ѳруја или на социјалистичка република без знамејто на СРМ и СФРЈ во случаете ѝредвидени во член 7 и сл.*

Од другите специфичности што се среќаваат во текстовите од законодавно-правниот потстил ќе ја издвоиме и следнава: во ексцерпираниите закони може да се каже дека заменките воопшто ретко се сретнуваат. Можат да се сретнат кратките заменски форми (и тоа за трето лице) и релативните заменки. Единствено, е честа употребата на заменките и

на заменските придавки *секој, никој* ... Ваквите примери одат во прилог на директивноста на ваквите текстови, во кои никој не се исклучува од множеството (во случајов: на граѓаните): *Секој граѓанин може да се повика на заштитата на слободите и правата утврдени со Уставој пред судовите ... На секој граѓанин му се гарантира правото на здравствен заштит.* Од показните заменки, е најчеста показната замена *овој*: *Овој Закон влегува во сила ...* Показната замена *овој* е единствена определба во именските групи во кои центарот е *закон, член, амандман, точка, алинеја* ... итн.

Оваа замена, заедно со членската морфема *-ој*, е најчесто средство за референција на второстепените ономазиолошки именски групи, без разлика дали се тие со полно име¹ или пак, поради економијата на јазикот, се скратуваат. Во продолжение ќе дадеме примери со показната замена *овој* во споменатите именски групи, како и со членската морфема *-ој*. Во некои примери ги има и двете референцијални средства: *Со овој амандман се додава нов став 4 на член 131 од Уставој на Република Македонија; Со точката 1 на овој амандман се заменува ставот 1 на членот 77, а со точката 2 се дојолнува ставот 2 на членот 77 од Уставој на Република Македонија.*

Низ административниот функционален стил, конкретно и низ законодавно-правниот се јавува една специфичност, а тоа е именувањето на документ, на некако тело, на организација итн. Станува збор за секундарни ономазиолошки определени именски групи. Ваквите именувања се базирани на апелативите од типот: *закон, комисија, договор, решение, министерство, указ* итн. и се чести во овие текстови. Двојството се јавува во однос на тоа дали тие се имиња или не, па така, некогаш се пишуваат со голема, а некогаш со мала буква. Затоа, пак, треба да се напомене дека имињата од типот *Влада на Република Македонија, Републиката, Президиумот на Народно собрание, Собранието на Република Македонија, Народна Република Македонија* итн. се среќаваат само со голема буква, се разбира, поради единственоста. Ваквите имиња спаѓаат во ситуациски определени именски групи. Ќе наведеме еден член за да го аргументираме кажаното:

¹ Пишувањето со голема буква е обележје за тоа дека тие се сметаат за имиња.

Сообразно со претходниот член именувања: Народно собрание на Македонија² Президиум на Народното Собрание на Македонија и Народна влада на Македонија се изменуваат и гласат: Народното собрание на Народната Република Македонија, Президиумот на Народното Собрание на Народната Република Македонија и Влада на Народната Република Македонија.

Нешто што паѓа в очи е членувањето на придавката народна во Народната Република Македонија, што не се сретнува подоцна во придавката социјалистичка во именувањето Социјалистичка Република Македонија.

Обично, во последните членови од секој законски акт што беше предмет на нашата анализа, според определено клише, пишува како во следниов пример: *Овој закон влегува во сила осмиот ден по објавувањето во „Службен весник на СРМ“*. Меѓутоа, понекогаш се случува еден закон да биде заменет со нов закон. Така, во претпоследниот член може да стои: *Со денот на влегувањето во сила на овој закон престаива да важи Законот за знамето на Република Македонија* („Службен весник на Република Македонија“ број 50/92), а во последниот член: *Овој закон влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“*.

Кога станува збор за авторството на овие текстови треба да се каже дека обично нема потпис. Ако го има, тој стои на крајот од актот и тоа е потписот на одговорното лице (понекогаш на претседателот на Република Македонија или на потпретседателот, на секретарот на Президиумот, или пак на некој министер).

Се случува едно исто лице да биде потпишано два пати, еднаш како заменик, а втор пат во свое име:

- За претседател на Република Македонија Претседател на Собранието на Република Македонија, Стојан Андов, с.р.

Претседател на Собранието на Република Македонија, Стојан Андов, с.р. (Сл. в. бр. 47/95).

Можеме да резимираме дека клишираноста е обележје на текстовите од законодавно-правниот потстил. Таа се појавува на сите јазични рамништа.

2 Иако на ова место треба да има запирка, не е забележана.

Литература

- Димитровски Т., ред., 1998, *Правоис на македонскиот литературен јазик*, Скопје.
- Конески Бл., 1982, *Грамајтика на македонскиот литературен јазик*, Скопје.
- Конески Бл., 1982, *Историја на македонскиот јазик*, Скопје.
- Конески К., 1995, *Зборообразување во современиот македонски јазик*, Скопје.
- Конески К., 1999, *Правоисен речник на македонскиот литературен јазик*, Скопје.
- Корубин Бл., 1969, 1976, 1980, 1986, 2000, 2001, *Јазикот на денешен I, II, III, IV, V, VI*, Скопје.
- Минова-Ѓуркова Л., ред., 1998, *Македонски јазик*, Ополе.
- Минова-Ѓуркова Л., 1994 (I издание) / 2000 (II издание), *Синтакса на македонскиот стандарден јазик*, Скопје.
- Минова-Ѓуркова Л., 2003, *Стилистика на современиот македонски јазик*, Скопје.
- Тантуровска Л., 2003, *Нешто за кохезијата во законодавно-правниот појисил*, Научен собор: Македонски јазик – минато, сегашност и иднина, 15-17 октомври ИМЈ „Крсте Мисирков“, Скопје, во печат.

The Administrative Style With Emphasis on the Legislative Texts in Macedonian

In this article we are analysed the acts of Parliament in Republic of Macedonia. They are included in THE ADMINISTRATIVE STYLE WITH EMPHASIS ON THE LEGISLATIVE TEXTS IN MACEDONIAN. We concluded that the cliché is the general characteristic and we are tried to present the main language characteristics.

Keywords: *functional style, administrative style, legislative text, cliché.*

[Author's address: JNU Institut za makedonski jazik "Krstе Misirkov" ul. Grigor Prlichev, br. 5, 1 000 Skopje, Republika Makedonija]